

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin**Kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län för utebliven
underrättelse till vårdnadshavare i samband med ett ingripande mot en
15-årig pojke m.m.**

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Polismyndigheten i Stockholms län. Hon anförde bl.a. följande.

Hennes son, BB, greps av en polispatrull den 11 mars 2006 misstänkt för narkotikabrott och fördes till Solna polisstation för provtagning. BB:s mobiltelefon togs ifrån honom varför han inte kunde svara när hon ringde. Efter provtagningen släpptes BB kl. 01.30 utan att veta var han befann sig eller hur han skulle ta sig hem. Den aktuella natten var det minus 15 grader ute. – AA var kritisk mot polisen bl.a. för att de inte underrättade henne om händelsen och för att polisen släppte ut BB i kylan utan att veta att han kunde ta sig hem på egen hand.

Utredningen

Handlingar i polismyndighetens ärende K60655-06 infordrades och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. att BB, född 1990, medtogs för kropps-besiktning den 11 mars 2006 kl. 00.25 på grund av att han uppvisade tydliga tecken på narkotikapåverkan.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över anmälan. Polismyndigheten (länspolismästaren CC) kom in med ett remissvar jämte ett yttrande från polismästaren DD, Västerorts polis-mästardistrikt.

DD anförde följande.

Bakgrund

Under natten mot den 11 mars 2006 befann sig BB vid tunnelbanestationen Hässelby gård. Han iakttogs av två polisassistenter, EE och FF, vilka konstaterade att Emauels andedräkt luktade av alkohol och att han talade forcerat. Härutöver framstod BB som narkotikapåverkad eftersom han uppvisade stora pupiller, röda ögon, en oförmåga att korsa ögonen samt nystagmus.

När poliserna samtalade med BB lämnade han felaktiga uppgifter om sin identitet. Bland annat utgav han sig för att vara betydligt äldre än sin riktiga ålder.

På basis av polispatrullens iakttagelser beslutade tjänstgörande stationsbefäl, inspektören GG, att BB skulle medtas till polisstationen i Solna och kroppsbesiktigas genom urinprov. Beslutet fattades kl. 00:25. Kl. 00:50 infördes BB på polisstationen och i samband därmed blev hans identitet känd, Efter att han lämnat urinprov släpptes han kl. 01:30.

Polismästardistriktets bedömning

Det får hållas för visst att BB uppvisat de tecken på narkotikapåverkan som framgår av anmälan i ärendet. Denna omständighet i kombination med vad som i övrigt var känt vid tiden för polisingripandet gör att Västerorts polismästardistrikt menar att beslutet att medföra och kroppsbesiktiga BB varit både påkallat och lagligen grundat.

Enligt 5 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare skall vårdnadshavare, till den underårige som är skäligen misstänkt för brott på vilket fängelse kan följa, omedelbart underrättas samt kallas till förhör som hålls med den unge, om inte detta är till men för utredningen eller särskilda skäl annan talar mot det.

I förevarande fall utgick polispersonalen från att BB skulle förhöras när analysresultatet från urinprovet blivit känt. Mot bakgrund härav framstod det för dem som obefogat att, mitt i natten, kalla hans vårdnadshavare till vad som då framstod som ett obehövligt förhör.

Sistnämnda omständighet, i kombination med den höga arbetsbelastning som rådde under den aktuella helgnatten, gjorde att poliserna av allt att döma förbisåg att lämna en omedelbar underrättelse till vårdnadshavaren. Västerorts polismästardistrikt kan därmed konstatera att ärendet inte handlagts i enlighet med gällande regelverk.

Mot bakgrund av det inträffade kommer polismästardistriktet att redan under innevarande vecka tydliggöra de interna rutiner som är anpassade för typsituationen som sådan. På detta sätt är det distriktets målsättning att behandlingen av underåriga framgent kommer att bedrivas med större omsorg än vad som tyvärr blev fallet i BB:s fall.

Polismyndigheten anförde bl.a. följande.

Bakgrund

Polismyndigheten hänvisar i huvudsak till vad Västerorts polismästardistrikt framfört, med följande tillägg:

BB:s verkliga ålder vid tidpunkten för polisingripandet var 15 år. Under det inledande samtalet med polismännen vid Hässelby gårds tunnelbanestation uppgav han dock att han var ”äldre än 18 år”.

Vad gäller den mobiltelefon som BB hade med sig har framkommit att telefonen togs ifrån honom i samband med den s.k. skyddsvisitationen jämlikt 19 § polislag (1984:387), eftersom polispatrullen fann det lämpligt att ta ifrån honom den under den tid han var omhändertagen för kroppsbesiktning. Utredningen i ärendet har inte visat huruvida telefonen ringde eller ej under den tid den var omhändertagen, men polismyndigheten finner i och för sig inte skäl att ifrågasätta AA:s uppgift därom.

Rättslig reglering

Av 28 kap. 12 § rättegångsbalken (RB) framgår att den som skäligen kan misstänkas för brott på vilket fängelse kan följa, får kroppsbesiktigas för ändamål som anges i 11 §.

Enligt 1 § p. 6 narkotikastrafflag (1968:64) döms den som innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till fängelse i högst tre år. Av 2 § framgår vidare att om brottet enligt 1 § med hänsyn till arten och mängden narkotika samt övriga omständigheter är att anse som ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Av 19 § p. 1 polislagen (1984:387) framgår att en polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål ska kunna tas omhand.

Enligt 5 § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) ska vårdnadshavaren omedelbart underrättas om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för brott.

Av 6 § LUL följer att socialnämnden genast ska underrättas om någon som inte fyllt arton år är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa.

Bedömning

Polismyndigheten delar polismästardistriktets uppfattning att lagliga förutsättningar förelegat att medta BB till polisstationen i Solna för kroppsbesiktning. Det synes inte heller vara själva beslutet om medtagande för kroppsbesiktning som AA vänder sig emot, utan istället handläggningen av ärendet från det att sonen infördes till polisstationen.

Mobiltelefonen togs omhand av polisen i samband med den s.k. skyddsvisitationen jämlikt 19 § p. 1 polislagen. Polismyndigheten anser åtgärden befogad eftersom en mobiltelefon får anses utgöra sådan egendom som kan användas som tillhygge. Eftersom det funnits laglig grund att ta mobiltelefonen från BB under den tid han varit omhändertagen kan det, enligt myndighetens mening, inte anses felaktigt att neka honom att svara i telefonen om den skulle ringa. Polismyndigheten anser att polisens befattning med mobiltelefonen haft stöd i lag.

Polismyndigheten övergår till att behandla frågan om handläggningen av ärendet mot bakgrund av de särskilda regler som gäller för unga lagöverträdare.

Sedan det i samband med införandet på polisstationen blev känt att BB var under 18 år, skulle hans vårdnadshavare omedelbart ha underrättats. En underrättelse skulle också genast ha skett till socialnämnden, men ingen av dessa åtgärder kom att vidtas. Polismästardistriktet har som förklaring till den felaktiga hanteringen anfört att underrättelsen till vårdnadshavaren förbises med anledning av att något förhör inte skedde och att det mot bakgrund av detta aldrig blev aktuellt att kontakta vårdnadshavaren. Utöver detta har framförts att det rådde hög arbetsbelastning under den aktuella helgnatten. Samma förklaring har angivits till den uteblivna underrättelsen till socialnämnden.

Polismyndigheten konstaterar, i likhet med polismästardistriktet, att ärendet inte handlagts enligt gällande regelverk. Polismyndigheten beklagar detta. Reglerna kring underrättelser är klara och entydiga och fyller en viktig funktion. Det är givetvis inte acceptabelt att dessa förbises. Polismyndigheten kan emellertid konstatera att Västerorts polismästardistrikt vidtagit åtgärder kring tydliggörandet av de rutiner som ska gälla för den aktuella ärendetypen. Åtgärderna har bestått i information till distriktets samtliga stationsbefäl, till operative chefen och till chefen för ordning och säkerhet. Polismyndigheten anser att dessa åtgärder torde vara tillräckliga för att undvika liknande förbiseenden framöver.

Avslutningsvis kan tilläggas att det inte föreligger någon skyldighet för polisen att vara behjälplig vid hemresa eller liknande transport av personer som varit föremål för ett polisingripande. I de fall polis ibland erbjuder en person skjuts får det anses ligga inom ramen för polisens hjälpsamhet (2 § p. 4 polislagen) och kan ske i den mån det mot bakgrund av t.ex. rådande arbetsbelastning bedöms lämpligt.

Bedömning

AA har bl.a. gjort gällande att polisen brustit i sin skyldighet att i samband med den aktuella händelsen underrätta henne som vårdnadshavare.

Enligt 5 § lagen om unga lagöverträdare (1964:167, LUL) skall, om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för brott, vårdnadshavaren eller annan

som svarar för den unges vård och fostran samt annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge omedelbart underrättas samt kallas till förhör som hålls med den unge, om detta inte är till men för utredningen eller det annars finns särskilda skäl mot det. Enligt förarbetena till bestämmelsen behöver en sådan underrättelse dock inte ske om t.ex. misstanken rör sig om en förseelse av mycket bagatellartat slag där det framstår som självklart att rapporteftergift skall meddelas (prop. 1987/88:135 s. 32 f.). Någon sådan förseelse handlade det emellertid inte om i det nu aktuella fallet.

Utredningen visar att det stod klart för polisen att BB endast var 15 år när identitetskontroll gjordes på polisstationen. Som polismyndigheten anfört skulle AA då också omedelbart ha underrättats, och sedan skulle, som myndigheten också påpekat, även en underrättelse lämnats till socialnämnden jämlikt 6 § LUL. Jag noterar att polismästardistriktet har vidtagit vissa åtgärder för att säkerställa att föreskrivna underrättelser sker.

Med anledning av klagomålet mot att polisen släppte ut BB mitt i natten får jag anföra följande. Det är i och för sig riktigt att polisen inte har någon skyldighet att vara behjälplig vid t.ex. en persons hemresa efter ett polisingripande. Enligt min mening är det emellertid inte godtagbart att släppa ut en 15-årig pojke mitt i en kall vinternatt utan att först förvissa sig om att han på egen hand har möjlighet att snabbt ta sig hem. Det förtjänar att påpekas att om polisen hade underrättat AA på ett korrekt sätt så hade hon också getts en möjlighet att t.ex. hämta sonen på polisstationen eller beställa en taxi till honom.

Jag finner inte tillräckliga skäl att göra något annat uttalande med anledning av händelsen. Ärendet avslutas därför med den kritik som ligger i vad jag nu har anfört.